

Faşistlik

Mabat [*]

6 — Niyabı demokrasının ilğasile müterafık olarak ferdi ve mehalli hürriyetlerin ilğasıdır.

Niyabı bir demokrasi rejiminde fırkalar intihabat vasitasile iktidar mevkiini ele geçirmek için karşı karşıya gelirler; binaenaleyh bu rejim fikirler ve kanaatların çarpışmasını, tefekkür serbestisini ve fikirlerin muhtelif şekillerde ifadesini, XIX asrın ortalarına doğru Fransada parlamantarizm taraftarlarının bilhassa istedikleri «liberté cardinales», aslı hürriyetlerin icrasını tezammuneder.

Bilâkis niyabı demokrasının ilğası, kendisile beraber bütün hürriyetlerin kaldırılmasını intaç eder.

M. Müssolini «hürriyetin çürümüş cesedinden» bahsediyor. Aleyhine mücadele ettiği prensipleri ifade için istimal etmeğe tercih ettiği tabir de «demo-liberalizm» dir. Professör Rocco evvelce zikrettiğimiz mekalede (Politica 1927) faşist doktrinini şu ibarede telhis etmiştir «herkes *devlet* için... *devlet* haricinde hiç bir şey yoktur, devlete karşı hiç bir şey yoktur». Binaenaleyh millete karşı iddia olunacak hürriyet yoktur, Faşist uknumu (divis) budur. Fakat millet *devlet* le *devlet* faşist fırkasile ve faşist fırkası da hükûmetle hükûmet te *Düce* ile tefrik olunmadığı için Düçeye karşı hürriyet yoktur neticesine varıla bilir.

[*] Baş 47 numeroda.

Hürriyetlerin bir çoğu da mulğadır « ictima hürriyeti, cemiyet teşkili hürriyeti, matbuat hürriyeti, hatta hususî alelade bir söz hürriyeti dahi..., zira bir faşist kanunu baş vekil hakkında hakareti tezamun eden ve sirren söylenen sözlere karşı ceza koymuştur.

Faşistlik hey'eti mecmuasile şimdiye kadar ekserisile tanınmış doktrinlerin veyahut sistemlerin bir halitasından tereküp eder. Matbuat hürriyeti için kabul ettiği rejimi, Granier de Cassagnac ın Louis-Napoleon için icadettiği mahirane usulü hatırlatır: neşirden evvel müsaade almak yok, yani sansür yoktur, fakat şiddetli *idari tecziye* vardır. Her gazete istediğini yazar fakat tab'u neşir ettiği yazı şayet hükûmetin hoşuna gitmezse kusurun derecesine ve tekerrür olup olmadığına göre, idarî bir komisyon tarafından, gazetenin takbihine, nushalarının musaderesine, muvakkatan tatiline veya kapanmasına karar verilebilir. Böyle bir rejim karşısında gazeteler kapanmak ile inkiyad etmek yollarından birini ihtiyar etmek mecburiyetindedir; bir gazete varlığını devam ettirebilmek için, hükûmetin musamehasına nail olmak ihtiyacındadır bunun için de hücumlarını kesmek ve tenkitlerini tadil etmek mecburiyetindedir. Bu suretle *Corriere della sera* Müdürü M. Albertini nin istifası üzerine, bir muhalefet gazetesi olarak neşriyatını tatil etti. *Mondo Popolo* kapatıldı. Bu suretle serbest tenkidin sesi işitilmez oldu; bütün gazetelerde, pek az farklı kelimelerle, aynı siyasi notlara tesadüf olunur, Fran-masonluk memnudur. Kili-sa serbesttir şu şartlaki sırf dinî hususatla meşgul olacaktır.

Faşistlik, fikri boğan bu hareketile fransız halkının ananevi mizacına (liberallik) karşı olan munaferetini en derin bir surette izhar etmiş oluyor.

Vaktile Fransada diyorlardaki ademi merkezîyet, hürriyetin ilk mektebidir; hürriyeti kaldıran kimse ademi merkezîyeti de ilga etmiş olur. Faşistlik evvelâ büyük şehirlerde ve bilahare bütün komünlerde intihaplı belediye hey'etlerini ilga etti. Belediye idaresi merkez provensten doğrudan doğruya mensup bir

podesta ya mevdudur. Bu, hemen hemen sene VIII sisteminin ihyası demektir.

Faşistliğin netayici ve istikbalı.— Burada ne bir netice istihrac etmek ve ne de istikbala matuf bir hükümde bulunmak iddiasında bulunmayacağız. Eğer vereceğimiz objektif bir takım ibarelerle bazimertebe teemüle mebna olabilmek esaslarını verebilirsek maksadımız tatmin edilmiş olacaktır :

Faşistlik nevi itibarile italyandır. Efkâr üzerine yaptığı istibdadkarane tazyık, fransız halkının ananeleri, mizacı siyasi ve fikri derecei temeddünüle telif kabul eder bir mahiyet değildir. Böyle bir istibdadı Amerik veya İngiliz halkının kabul edebilecekleri, bitarikilevla, tesavvur olunamaz.

Faşistlik ictimaiyyen irticakârane değildir. — Faşistliğin muhalifleri onu patronluğun, burjuazinin ve sermayenin muhafızı olarak tanıtır. Bu teyidat olduğu gibi kabul edilirse hatadır. Filhakıka bir rejim halk kitlesinin muvafakatı ve yahut musamehasile tutunabilir ; faşistlik, konunun bu musamehasinin bedelini ödemeğe mecburdur. Onun için Mussolinide Napoleonun yaptığı gibi sabık rejimin bıraktığı kıymetleri istimal etti : Ayan azasından Scialoja, Roma hukuk Fakültesi sabık reisi el'an cemiyeti akvamda italya hey'etinin reisidir, sabık nazırlardan Salandrada bu hey'ete dahil idi. Fakat aslen pek çok mutevazı, aslen sosyalist olan Mussolini mahreçleri pek adı olan bir takım yeni adamları en büyük mansıplara çıkarmıştır. Bugün Bologne (bolon) podestatu olan Leandro Aarpinati gençliğinde bulaık yıkayıcı idi bu *pleb* unsurların bir « canapé » doktrinlerle iştirakı, faşistliği ayırdeden bir vasiftir. Faşistlikte bir sosyalistlik zubdesi vardır o, nutuklarda, ahval ve etvarda ve efalde görülür. Bununla beraber faşist doktrini bir çok nukatta sosyalist doktrini ile muhalif vaziyettedir : kapitalı kabul ediyor sınıfların iştirakını ister, grevi kabul etmez.

Faşistlik kapitalısmı kabul etmekle beraber ona hudutsuz bir istikbal vermediği gibi ona hass bir takım faziletler de atfetmez, ona karşı vaziyeti bizatihi realisttir : kapitalism bir va-

kıadır ; zarurî bir vakiadır teşkilatı esasiye kanunu ona mustakar bir mevki tayin edinceye kadar bir kaç seneler ber devam olacak bir vakiadır : « Doktrinimize göre kapitalizm, inhi-tat'ta olması şöyle durşun, mebdei zuhurunda da değildir. Şuna alışmalıyızki kapitalizmin, iyi tarafları ve kusurlarile beraber, daha bir kaç asırlık hayatı vardır. Bu o kadar doğrudur ki yıkıldığı yerde tekrar diriliyor » (Dupeyroux nun Séna daki nutuklarından).

Fakat burjuazinin devletin musamehasına mazhar olabilmesi için teşebbüs ve istihsal hususundaki tarihî rolünü ifa etmesile kaimdir. M. Mussolini demokrasi ile istihza ederken plutokra-si ile de istihza ediyor ki ona göre plutakrasi teşkilatsız, zahirî demokrasinin yaralarından biridir, onu hakikî demokrasi ile ka-rıştırmamalıdır. M. Mussolini dediki : « Faşist politikası kapi-talisme karşı köle olacaktır demeyiniz. Burjuazi ile burjuazi arasında farklar koyanların birincisi olmadıksa her halde bu birincilerden birisiyiz. Burjuazi vardırki teknik ve tarihî zaru-retler karşısında sizde bizzat hürmet etmeğe mecbursunuz. Çünkü mustahsil, zeki olan sanayii ihtas ve idare eden bu burjuazinin vücudu zarurî olduğunu sizde his edersiniz. Hiç olmazsa bu tarih devresinde ondan sarfınazar olunamaz. Cahil, tenbel, tufeyli burjuazi da vardır. Eğer İtalyan kapitalist mehafili kendilerine sui istimalkârane imtiyazlar vereceğimizi zan ediyorlarsa müs-terih olunuz, sukutu hayale uğrayacaklardır. Asla ona nail ola-mıyacaklardır » (Nutuk; 1 ikinci teşrin 1922) Çalışma dusturu (Charte du travail) nun 2 inci maddesi de beyanetmiştir : « İş her şeklinde : fikrî teknik ve ya el işi içtimai bir vazifedir » Burjuazi ile işçiler arasında cidalsız iştirâk lazımdır. Bu iştirâk şeraiti, kollektif mukavelelerle ve içtimai ihtilâfları halle muah-sus bir mercii kazaî ile temin olunmuştur. Binaenaleyh içtimai bir harp olan grev bertaraf olmuştur: Adî grev 100 den 1000 lire kadar giden bir cezayi nakdi ile tecziye olunur, grev mu-harrikleri için bir seneden iki seneye kadar ceza vardır. Patron-ların (lock-out) u için 10.000 den 100.000 lire kadar bir cezayi nakdi vardır.

Kuvvayi umumiye memurları üzerine tazyık icra etmek üzere yapılan siyasî grevler için hassaten şedit cezalarla tayin olunmuştur.

Memurlar grevi şiddetle tecziye olunur beynelmilel iş burosu tarafından hazırlanan mukavelelere en evvel muvafekatını veren Faşist İtalyadır.

M. Albert Thomas (alber tomas) ın bu vakiyi izhar etmesi sosyalist aleminde şiddetle bir heyecanı mucip oldu.

§ Siyasî hürriyete ne kadar marbutiyet beslenirse beslensin diktatörlüğün faideli bir takım netayici olduğunu teslim etmek mecburiyeti his olunur. Consulat (konsüla) idaresinde teşri işinde gerek mikdar ve gerek teknik noktainazarından görülen feyz, şimdik parlamantarismın vasıl olamıyacağı bir misal teşkil eder. Faşismin İtalyaya kabul ettirdiği disiplin bazı nafi neticeler tevlit etti. Bu rejimin devamedebilmesini izah için dostoievsky gibi «insan her şeye alıştır bir hayvandır» demekle iktifa etmemelidir. İtalyan halk kitleleri 1912 den 1922 ye kadar geçen senelerin huzursuzluğunu şimdiki vaziyete kıyas ediyor: nizam tekrar teessüs etmiştir, içtimaî disiplin müemmeldir, grevler karışıklıklar kaldırılmıştır, amma hizmetler tam bir intizam ile işliyor, demir yolları idaresinde inkâr kabul etmez bir salâh eseri mevcüttür, halbuki dünyanın en fena demir yolları onlardı: Tirenlerin geç kalması mutâat idi çalınan eşya ve kölilerin miktarı sayısız idi; memleket çalışmaya koyuldu malî vaziyet salah kesbetti; bahriyesi Fransanınkinden daha kuvvetlidir. Filvaki faşist propagandasını teyit ettiği bütün şeyleri olduğu gibi kabul etmemelidir.

Bir çok hususatta faşistlik seleflerinin isrine iktifa etmiştir; diğerlerinin ektiğini biçmiştir. Fakat o da ekti. Diğer cihetten ve bu hususta III üncü Napoleona imtisalen faşistlik, me-

bir şekilde alır. Fakat hakikatten ayrılmamak için şunuda söylemek lâzımdır ki Mussolini ihtiyatkârlığın delillerini vermiştir.

Faşistliğin istikbali noktai nazarından birinci derecede vahim ve nazik mahiyeti haiz bir sual hatıra gelir: M. Mussolinisiz faşistlik olabilir mi?

Diktatörün biraderi M. Aarnaldo Mussolini serbestliğin bir taşkınlığı halinde şöyle yazıyordu «Mussolinisiz faşistlikten bahsetmek tam bir manasla bir mulatefedir». Fakat, faşist fırkası o kadar kuvvetli olarak teşekkül etmiş ve teşkilâtı o kadar iyi tesis edilmiştir ki, bu günkü alâime bakarak rejimin, müessesinin üfûlünden sonrada, uğraşmaga mecbur olmanızın devam edebileceği teyidolunabilir.

Lâkin bunun içinde M. Benito Mussolini nin kendi kabiliyet nufuz ve tecarübünü müritlerinden birisine devr edeceğini farz etmek iktiza eder.

A. M.